

MINISTER
KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Bogdan Zdrojewski
DDK /2097/08/AJ

Warszawa, 7 listopada 2008 r.

Pan
Bogdan Borusewicz
Marszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

dziękuję za przekazanie *Oświadczenia* Pani Senator Janiny Fetlińskiej, złożonego podczas 19. posiedzenia Senatu RP w dn. 16 października br. (pismo nr BPS/DSK-043-922/08 z dn. 21 października br.), wyrażającego zaniepokojenie sytuacją Muzeum Kopernika w Rzymie i jego zbiorów stanowiących znaczącą część polskiego dziedzictwa kulturowego we Włoszech. Proszę przyjąć zapewnienie, że problem jest nam znany, próbujemy go rozwiązać od 2005 r. Jednakże sprawa ze względu na delikatną materię, wymaga ostrożnego i przemyślanego działania. Niełatwa sytuacja Muzeum Kopernika na Monte Mario w Rzymie, zagrożenie jego dalszej egzystencji w dotychczasowej siedzibie w Villi Mellini i co za tym idzie, groźba przeniesienia bądź rozproszenia zbiorów, były przedmiotem korespondencji pomiędzy Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwem Spraw Zagranicznych oraz Ambasadą Rzeczypospolitej Polskiej w Rzymie. Niepokojące sygnały w sprawie planowanych zmian w ekspozycji poświęconej Mikołajowi Kopernikowi w Museo Astronomico e Copernicano w Rzymie oraz informacje dotyczące zmian w planach wystawienniczych placówki docierały do nas także ze środowisk polonijnych. W tej sprawie zwracał się również do Pana Kazimierza M. Ujazdowskiego, ówczesnego Ministra Kultury, Pan Stanisław J. Rostworowski apelując o pomoc w ratowaniu cymeliów kopernikańskich.

W związku z powyższym w 2007 r. Departament ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą zwrócił się do Departamentu Europy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych z prośbą o przekazanie bliższych informacji dotyczących aktualnej sytuacji Muzeum Kopernika w Rzymie oraz prowadzonych w związku z tym działań.

Sprawa jest tym bardziej bulwersująca, że do ocalenia zbioru, odtworzenia Muzeum i nazwania go Kopernikańskim (w l. 1966-1974) przyczyniło się dwoje Polaków – Pani Krystyna Chelkowska oraz O. Tomasz Rostworowski TJ, redaktor Sekcji Polskiej Radia Watykańskiego. Dzięki ich staraniom i życzliwemu wsparciu Pana prof. Massimo Cimino, dyrektora Muzeum Astronomicznego w Rzymie, bezcenna kolekcja copernicanów zgromadzona przez Artura Wołyńskiego, dzięki zaangażowaniu 147 wielkich Polaków z Józefem Ignacym Kraszewskim na czele, została po odrestaurowaniu przeniesiona z piwnic na Monte Porzio do Muzeum na Monte Mario w centrum Rzymu i udostępniona publiczności (historia zbioru jest przedmiotem rozprawy Pani dr Marinelli Calisi, dyrektora i konserwatora Museo Astronomico e Copernicano i zarazem orędownika polskiej kolekcji). Wydarzeniem kulturalnym stała się Wystawa Kopernikańska (1966), jej organizatorzy dostąpili zaszczytu osobistej audiencji i błogosławieństwa papieża Pawła VI. Kolejne dziesięciolecia stanowiły okres rozkwitu placówki - znacznie powiększono kolekcję instrumentów astronomicznych, rozbudowano bibliotekę naukową, wprowadzono intensywny program specjalistycznych seminariów i konferencji.

Doceniając aktywność naukową i edukacyjną Muzeum, Urząd Miasta Rzymu w ramach projektu Roku Jubileuszowego 2000, przyznał placówce znaczący grant w celu powiększenia i uatrakcyjnienia działalności. Z przekazanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych informacji wynika, że od zakończenia prac renowacyjnych na przełomie lat 2000/2001 Muzeum pozostaje zamknięte. Położenie stało się tym trudniejsze, iż w tym samym czasie został utworzony Narodowy Instytut Astrofizyki (INAF) z siedzibą w Villi Mellini, zajmowanej dotychczas przez Muzeum. Sytuacja ta stała się źródłem poważnych

konfliktów dotyczących potrzeb lokalowych i organizacyjnych obu instytucji. Jednocześnie od końca 2000 r. trwała w Rzymie intensywna akcja społeczna w celu wznowienia działalności Muzeum Kopernika. W protestach wzięły udział organizacje społeczne i kulturalne, włoskie Ministerstwo ds. Szkolnictwa Wyższego i Nauki, szkoły, środki masowego przekazu. Aktywne starania w celu wyjaśnienia sytuacji podjęła Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Rzymie. Obszerną informację w tej sprawie przekazał nam Departament Europy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W wyniku licznych rozmów i spotkań z przedstawicielami włoskich instytucji rządowych odpowiedzialnych za finansowanie i funkcjonowanie placówki, strona polska uzyskała zapewnienie odnośnie pozostawienia Muzeum Kopernikańskiego w dotychczasowej siedzibie. Deklarację tę potwierdziła stosowna decyzja podjęta na początku 2006 r. podczas spotkania przedstawicieli władz lokalnych i włoskich Ministerstw: Kultury, Spraw Zagranicznych, Szkolnictwa Wyższego i Nauki oraz Narodowego Instytutu Astrofizyki (INAF). Zgodnie z ustaleniami siedziba INAF miała zostać przeniesiona, a Villa Mellini zajmowana przez Muzeum – udostępniona w całości dla jego potrzeb. Podjęta decyzja nie została jednak wyegzekwowana, władze INAF natomiast podjęły kroki zmierzające do jej cofnięcia. Jesienią 2006 r. zredukowano ekspozycję Muzeum i udostępniono INAF część lokali, w zamian za co Instytut zobowiązał się podjąć starania w celu wznowienia działalności Muzeum. Niestety, władze INAF nie ustaliły daty inauguracji placówki. Jednocześnie INAF uzyskał zgodę włoskiego Ministerstwa Kultury na ewentualne przeniesienie zbiorów muzealnych do Obserwatorium w Monteporzio Catone i utworzenia tam placówki muzealnej. Jednakże instytucja nadrzędna wobec Muzeum oraz INAF, jaką jest Ministerstwo ds. Szkolnictwa Wyższego i Nauki, nie wydało decyzji dotyczącej przeniesienia Muzeum. Tymczasem w 2007 roku nastąpiła zmiana na stanowisku dyrektora INAF, co spowodowało dodatkowe komplikacje i kolejny impas.

Przedstawione powyżej informacje świadczą o skali konfliktu, wszystkie strony sporu prezentowały zdecydowane stanowisko bez woli kompromisu. W konsekwencji zagrożony został byt unikalnej kolekcji poświęconej nie tylko Mikołajowi Kopernikowi, ale związanej zarazem z życiem kulturalnym i dziedzictwem włoskiej Polonii.

Żywię nadzieję, że wspólne starania Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Rzymie, przyniosą oczekiwane efekty. Kolekcja wymaga natychmiastowego zapewnienia najbardziej odpowiednich warunków przechowywania, konserwowania i naukowego opracowania, stworzenia możliwości ekspozycyjnych, zapewnienia stosownej promocji i udostępniania publiczności. Najdogodniejszym rozwiązaniem byłoby zachowanie zbioru w Villa Mellini, siedzibie Muzeum i ku temu zmierzały nasze starania. Jednocześnie wskazywaliśmy, że w sytuacji zagrożenia kolekcji zniszczeniem bądź rozproszeniem, rozwiązaniem optymalnym byłoby wypożyczenie ich stronie polskiej. Polskie placówki muzealne gromadzące pamiątki związane z Mikołajem Kopernikiem w oczywisty sposób byłyby zainteresowane umieszczeniem cymeliów kopernikańskich w swoich zasobach (np. w formie długoterminowego depozytu).

Pragnę zapewnić Pana Marszałka, że w przypadku ewentualnego przejęcia zbiorów przez stronę polską, wszelkie formalności z tym związane, koszty transportu itd. pokryje Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Łęka z rymu i tunculu,

Z up. MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
PODSEKRETARZ STANU
Tomasz Merta

Tomasz Merta